

УДК 911:656:502.51

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-3-260-269

FORMATION OF ECOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS DURING STUDY THE DISCIPLINE "GEOGRAPHY OF NAVIGATION"

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОГРАФІЯ СУДНОПЛАВСТВА»

Viktoriia DOBROVOLSKA,
Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor

Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА,
кандидат історичних наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0002-5262-7425>

viado@ukr.net

Svitlana MISIEVYCH,
Assistant

Світлана МІССВИЧ,
асистент

sv.misevich@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1051-4908>

Kherson State Maritime Academy

Херсонська державна морська академія

✉ 20 Ushakova avenue, Kherson,
Ukraine, 73000

✉ проспект Ушакова 20,
м. Херсон, Україна, 73000

Original manuscript received: September 27, 2020

Revised manuscript accepted: November 25, 2020

ABSTRACT

The essence and directions of formation of ecological competence during the teaching of the discipline "Geography of Shipping" in the context of training future specialists of river and sea transport at the Kherson State Maritime Academy are revealed.

The article considers the problem of formation of ecological competence, which is a component of ecological culture and an important priority in the training of modern specialists. The authors came to the conclusion that a unified approach to the definition of "environmental competence" and its components in modern science does not exist, so analyzed different approaches to the interpretation of this concept among scientists. The training of future specialists in river and sea transport at the Kherson State Maritime Academy is focused on the fact that they are and will be direct participants in the interaction with the environment. Therefore, the formation of environmentally safe development and safety of navigation is one of the key aspects in the structure of the content of vocational maritime education.

The authors emphasize that the training course "Geography of Navigation", which is taught to future navigators, occupies one of the key positions in the formation of environmental competence of future professionals in water transport. Training is carried out with a focus on the "Concept of Environmental Education of Ukraine", so the issue of human interaction and the oceans is cross-cutting in this course. In the process of studying the "Geography of Navigation" much attention is focused on the study of physical and geographical conditions of continents and oceans as integral natural systems.

It is indicated that during the teaching of "Geography of Navigation" interactive

teaching methods are actively used, much attention is paid to teamwork and the formation of skills to actively use the conceptual and terminological apparatus. It is proved that one of the most effective means of intensifying learning and mental development of young people is to pose a problem. The study emphasizes that environmental competence should be an important priority in the training of modern specialists in river and sea transport.

Key words: *ecological competence, ecological culture, higher education, competence approach, geography of navigation, river and sea transport specialists, competence.*

Вступ. Надзвичайний екологічний стан – такі реалії переживає сучасне людство. Погіршення екологічної ситуації відбувається одночасно у всьому світі, у тому числі й Україні. Сучасне постіндустріальне суспільство потребує, як і раніше, фахівця, який є професіоналом у своїй справі, здатний критично мислити, швидко і рішуче діяти в непередбачуваних ситуаціях, взаємодіяти в суспільстві. Але сьогодні виникла додаткова потреба в компетентних фахівцях, які розуміють природу та взаємодіють з нею. Формування екологічної культури в умовах консюмеризму – непросте завдання. Світ став настільки цинічним, що скоро все, що раніше було так важливо, стане зовсім непотрібним.

З метою вирішення зазначених проблем недостатньо лише дотримуватись законодавства з питань екологічної безпеки та протидії забрудненню навколишнього середовища, але й вирішувати питання екологізації освіти.

Виходячи з вищезазначеного, однією з сучасних тенденцій у вищій освіті постає проблема формування екологічної культури сучасного фахівця. Екологічна компетентність є складовою екологічної культури та важливим пріоритетом у підготовці сучасних фахівців.

Ще в минулому столітті педагогом В. Сухомлинським були закладені основи екологічного виховання підростаючого покоління. І сьогодні, як ніколи, ця проблема є досить актуальною.

Мета роботи – на основі теоретичних та емпіричних досліджень розкрити суть і шляхи формування екологічної компетентності з навчальної дисципліни «Географія судноплавства» у контексті підготовки майбутніх фахівців річкового та морського транспорту.

Питання екологічної освіти та проблеми формування екологічної компетентності знайшли відображення в дослідженнях вітчизняних науковців: І. Мунасіпова-Мотяш, О. Джам, С. Толочко, Т. Андрущенко, О. Лободинська, Г. Найдьонова, О. Байрамова тощо.

Методи та методики дослідження. З метою вирішення визначених проблем у ході нашого дослідження було використано низку емпіричних та теоретичних загальнонаукових методів, а саме: аналіз і синтез, індукція та дедукція, логічний метод, метод системного аналізу, а також узагальнення педагогічного досвіду з викладання дисципліни «Географія судноплавства» для майбутніх фахівців річкового та

морського транспорту.

Результати та дискусії. Сучасна вища освіта орієнтована на компетентнісний підхід. У Законі України «Про вищу освіту» поняття «вищої освіти» трактується як «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти», що і становить собою зміст компетентності.

У структурі компетентності сучасного фахівця в контексті емоційно-ціннісних складників одну з провідних позицій займає екологічна компетентність. Як зазначає дослідниця Т. Андрущенко, сучасна освітня сфера повинна взяти відповідальність за виховання сучасної молоді з новим типом екологічної культури, у пріоритеті якої формування еко-моральних цінностей таких, як гуманізм, миролюбство, природоощадливість, моральне та естетичне ставлення до навколишнього середовища (Андрущенко, 2016:216).

Уніфікованого підходу до трактування поняття «екологічної компетентності» та її компонентів у сучасній науці не існує. Спробуємо проаналізувати різноманітні підходи до визначення поняття сучасними науковцями-дослідниками.

Екологічну компетентність як показник якості екологічної освіти та складову життєвої компетентності позиціонує у свої дослідженнях О. Джам, наголошуючи на тому, що змістовне наповнення екологічної компетентності і її значення в структурі життєвої компетентності обумовлені історично, починаючи від первісного суспільства (Джам, 2016:103).

Основні показники сформованості екологічної компетентності у процесі підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою розкривають у своєму дослідженні С. Толочко і А. Шкодин, що проявляються в стійкості інтересів до екологічних питань, міцності екологічних знань, ступені сформованості умінь творчо вирішувати навчальні екологічні завдання, наявності досвіду у вирішенні практичних справ із поліпшення і збереження стану навколишнього середовища (Толочко, 2017:168).

Екологічну компетентність як здатність фахівця гармонійно взаємодіяти з природним довкіллям та соціумом у всіх сферах власної життєдіяльності, а також складову інтегральної компетентності майбутнього фахівця, екологічну активність студентів у своєму дослідженні обґрунтували О. Лободинська та І. Магазинщикова (Лободинська, 2018).

Погоджуємось з думкою дослідниці Н. Філяніної, яка позиціонує екологічну компетентність як загальну компетентність, що водночас охоплює низку специфічних компетентностей, спрямованих на розв'язання особливих і часом нестандартних завдань. Вона наголошує, що невід'ємною характеристикою екологічної компетентності є ніщо інше, як критичне мислення, формування якого в поєднанні з творчістю становить основу компетентнісного підходу в освіті (Філяніна, 2015).

Екологічну компетентність як здатність особистості в конкретних екологічних ситуаціях актуалізувати набуті знання та досвід ціннісного ставлення до природи з метою прийняття природодоцільних рішень, відповідальності за них, а також пропагування своєї суспільно значущої екологічної позиції розглядають у своїх дослідженнях Г. Найдьонова та Я. Фурдуй (Найдьонова, 2018).

Згадана компетентність дає змогу сучасній особистості відповідально вирішувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку суспільства, як наголошує І. Мунасіпова-Мотяш (Мунасіпова-Мотяш, 2016)

Дослідник О. Джам визначає, що «екологічна компетентність залишається складовою життєвої, набуваючи соціальних ознак: по-перше, вона пов'язана з можливостями задоволення матеріальних, духовних потреб людини; по-друге, із зростанням відповідальності за екологічні наслідки дій і вчинків перед іншими людьми, наступними поколіннями» (Джам, 2016)

У проєктуванні змісту освіти фахівців річкового та морського транспорту закладена система взаємодії пріоритетних напрямків у розвитку освіти та тенденції розвитку морської справи у світі. Визначені пріоритетні напрямки зазначені не лише з нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, а й Міжнародної морської організації, що є спеціалізованою установою ООН. Діяльність Міжнародної морської організації спрямована на прийняття норм (стандартів) та забезпечення безпеки на морі, запобігання забрудненню довкілля з суден.

Виходячи з цього, представники морської галузі, тобто майбутні фахівці річкового та морського транспорту, є безпосередніми учасниками взаємодії з навколишнім середовищем. Забезпечення безпеки мореплавання – один з ключових пріоритетів у структурі змісту професійної морської освіти. Формування екологічної культури – провідний пріоритет у формуванні компетентного фахівця річкового та морського транспорту.

При реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі у вищій школі та дотриманні міжпредметних зв'язків навчальна дисципліна «Географія судноплавства» займає одну із ключових позицій у формуванні екологічної компетентності майбутнього фахівця річкового та морського транспорту.

Підготовка фахівців річкового та морського транспорту здійснюється з урахуванням «Концепції екологічної освіти України» (2001 р.), в якій одним з провідних завдань освіти та виховання є формування всебічно розвиненої особистості, невід'ємною складовою якої є екологічний світогляд (Концепція екологічної освіти України, 2001).

Головна мета екологічної освіти полягає в різнобічній підготовці студентської молоді, яка зможе вирішувати екологічні проблеми на основі наукових знань процесів розвитку біосфери, здорового глузду та

набутого досвіду (Концепція екологічної освіти України, 2001). Ми погоджуємося з думкою дослідниці О. Байрамової, що глибоким опануванням екологічними знаннями, формуванням відповідного мислення, свідомості та культури мають бути охоплені всі здобувачів закладів вищої освіти морського профілю (Байрамова, 2017:45).

Навчальний курс «Географія судноплавства», що викладається у Херсонській державній морській академії, спрямований головним чином на вивчення природних умов Світового океану та його частин: океанів (Тихого, Атлантичного, Індійського, Північного Льодовитого та Південного), морів, заток та проток, а також способів їх використання як доступних і економічно вигідних морських шляхів.

Екологічно безпечний розвиток має бути методологічною основою екологічної освіти згідно з міжнародними вимогами. Саме тому питання взаємодії людини і Світового океану є наскрізним у зазначеному курсі. Людина зацікавлена в океані і має до нього сталий інтерес, що складається з економічної, екологічної й морально-етичної складових. Усі держави, у тому числі й Україна, зацікавлені в збереженні здатності океану залишатися джерелом продовольства, служити джерелом прибутку, забезпечувати здатність морського транспорту бути невід'ємною частиною світової транспортної системи та ін. (Щипцов,2019:9).

Ці проблеми знайшли відображення в основних положеннях «Переглянутої дорожньої карти для Десятиліття Організації Об'єднаних Націй, присвяченого науці про океан в інтересах сталого розвитку» (2021-2030 р.), яке проголошене резолюцією (A/RES/72/73) Генеральної Асамблеї ООН (Париж, 18 червня 2018 р.) (Переглянута дорожня карта для Десятиліття Організації Об'єднаних Націй, 2018).

На лекційних і практичних заняттях відбувається активне обговорення соціально значимих результатів, досягнення яких буде сприяти проведенню «Десятиліття». Наприклад, одним із запланованих результатів є чистота океану як наслідок виявлення джерел забруднення, визначення та зниження її рівня, звільнення океану від забруднювачів.

Загальновідомо, що одними з причин забруднення морського середовища є судноплавство і морська діяльність. Вивчивши курс, здобувачі отримують змогу аналізувати вплив суспільства на природні умови. Так, обговорюючи актуальність цього питання, майбутні фахівці річкового і морського транспорту готують виступи за певною тематикою: «Роль Конвенції ООН з морського права щодо захисту і збереження морського середовища»; «Конвенція МАРПОЛ 73/78/97: загальні положення»; «Профілактичні дії щодо запобігання деградації морського середовища»; «Напрями діяльності України як члена Міжнародної морської організації»; «Роль Конвенції МАРПОЛ 73/78/97 у вирішенні питання забруднення навколишнього середовища».

Під час викладання «Географії судноплавства» активно використовуються інтерактивні методи навчання такі, як «мозковий штурм», проблемно-пошуковий метод, метод проєктів, публічний виступ, робота в малих групах та ін.

Командна робота сприяє розвитку здібності особистості сприймати іншу, інколи протилежну точку зору та вирішувати конфлікти, що є дуже важливим для професійної діяльності майбутніх фахівців річкового і морського транспорту.

З метою розвитку навичок командної роботи доцільно в процесі навчання використовувати прийом «Творча лабораторія». Здобувачі отримують низку завдань:

1. Розробити програму заходів щодо запобігання виснаженню ресурсів Світового океану.

2. Розробити план дій вирішення проблеми забруднення морського середовища з наземних джерел.

3. Скласти схему змін у міжнародних і національних правилах (за останні 10 років) щодо захисту морського середовища.

Як вже зазначалося, актуальним питанням є виховання сучасної молоді з новим типом екологічної культури. Розвиток новітніх технологій і цифрова революція значним чином змінили науку про океан, здобутки якої повинні бути використані з метою поширення даних та інформації.

Як зазначають науковці О. А. Щипцов і О. О. Щипцов, наявність доступу до інформації про океан, розширення взаємодії між освітньо-науковим співтовариством і суб'єктами суспільного життя, фахівцями річкового та морського транспорту, а також здійснення ініціативи «Знання про океан – право кожного», має стимулювати більш відповідальну й усвідомлену поведінку всіх громадян і зацікавлених сторін щодо океану та його ресурсів (Щипцов, 2019:11). А викладання дисципліни «Географія судноплавства» допомагає зробити крок уперед у процесі розвитку.

Більш глибоке розуміння сьогоdnішнього і майбутнього стану океану є необхідною умовою для подальшого формування політики, спрямованої на стале господарське освоєння морського середовища і впровадження екосистемних підходів в управлінні. Таке розуміння дозволить підвищити ефективність морських перевезень, знизити збитки, яких завдають штормові пошкодження і затоплення прибережних міст, зберегти від деградації найважливіші морські екосистеми, а також підвищити ефективність прогнозування клімату (Щипцов, 2019:10).

Завдання та напрями екологічної освіти спрямовані на різнобічну підготовку майбутніх фахівців річкового і морського транспорту, які зможуть вирішувати екологічні проблеми на основі наукових знань з географії, логічного мислення та набутого досвіду.

У процесі вивчення «Географії судноплавства» значна увага зосереджена на засвоєння фізико-географічних умов материків і океанів як цілісних природних систем. На практичних заняттях здобувачі обговорюють питання фізико-географічного районування Світового океану, ураховуючи провідні фактори і процеси; роблять висновок про активне використання даних природного районування Світового океану у навігації.

Упровадження компетентнісного підходу передбачає не тільки знати, але й вміти використовувати понятійно-термінологічний апарат. Це важливий етап роботи при вивченні географії судноплавства. Так, здобувачі аналізують зміст таких понять, як «океанічна пустеля», «географічна зональність», «фізико-географічні пояси», «природні райони», «океанічні фронти», «морські провінції Світового океану» та ін.

При вивченні поняття «океанічні пустелі» доцільно звернути увагу на особливості судноплавства в цих районах. З метою закріплення інформації здобувачам слід здійснити науковий пошук, результати якого представити у вигляді презентації або реферату. Орієнтовними темами є: «Опустелювання Світового океану як глобальна проблема», «Фізико-географічне районування Чорного моря», «Фізико-географічне районування Азовського моря».

Одним з найефективніших засобів активізації навчання та розумового розвитку молоді є постановка проблемного питання. У межах цього практичного завдання можна розглянути «Проблеми фізико-географічного районування Світового океану та шляхи їх подолання».

Навчальна дисципліна «Географія судноплавства» передбачає формування в майбутніх фахівців річкового та морського транспорту основ системного вивчення природи та розуміння зв'язків між людиною і природою. Як уже зазначалося, ознакою формування екологічної компетентності в процесі підготовки фахівців морського та річкового транспорту є зростання відповідальності за екологічні наслідки дій і вчинків перед іншими людьми, наступними поколіннями. Тому в лекційному курсі розкриваються питання, присвячені сучасним екологічним проблемам Тихого, Атлантичного, Індійського, Північного Льодовитого та Південного океанів та шляхам їх подолання. З цією метою здобувачам вищої освіти доцільно, використовуючи навчальну літературу та географічні карти, з'ясувати джерела та райони найбільшого забруднення вод Світового океану.

Як зазначалося, ознакою сформованості екологічної компетентності є наявність умінь творчо вирішувати навчальні завдання з географії судноплавства, практичні справи із поліпшення і збереження стану навколишнього середовища. З метою розвитку таких умінь можна запропонувати такі проблемні завдання:

1. Велика тихоокеанська сміттєва пляма та способи вирішення цієї проблеми;

2. Екологічна ситуація Чорного моря та шляхи її вирішення.

3. Екологічна ситуація Азовського моря та шляхи її вирішення.

Курс «Географії судноплавства» закладає в студентів основи системного вивчення природи. Важливо реалізувати саме цілісний підхід до екологічної освіти. Безсумнівно, що в процесі навчання треба забезпечити не тільки набуття відповідних знань екологічних проблем, а й активне використання їх у професійній діяльності, повсякденному житті та навіть побуті. У зв'язку з цим процес екологічної освіти взагалі і впровадження екологічної компетентності зокрема має розумітися не

тільки як процес засвоєння певної системи екологічних знань, умінь і компетенцій, що становлять інструментальну основу навчально-пізнавальної діяльності молоді, але і як процес розвитку ціннісних орієнтацій особистості, формування екоморальних цінностей (Байрамова, 2017:46).

Висновки. Отже, важливою метою системи навчання і виховання майбутніх фахівців річкового та морського профілю є ґрунтовне опанування екологічними знаннями, що є складником змісту навчальної дисципліни «Географія судноплавства», формування екологічного мислення, свідомості та культури. Екологічно безпечний розвиток людства має бути фундаментальною основою екологічної освіти згідно з міжнародними вимогами. Забезпечення безпеки мореплавання, недопущення забруднення морського середовища – ключові пріоритети в структурі змісту професійної морської освіти. Екологічна компетентність є складником екологічної культури і має залишатися важливим пріоритетом у підготовці сучасних фахівців річкового та морського транспорту.

Література

Андрущенко Т. В. Ціннісна палітра європейського простору освіти (український вимір) / Т. В. Андрущенко // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. – 2016. – Вип. 4. – С. 107–113.

Байрамова О. В. Екологічна освіта в морських вищих навчальних закладах: теоретичний аспект / О. В. Байрамова. // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. – 2017. – С. 45–48.

Джам О. А. Екологічна компетентність як показник якості екологічної освіти та екологічної безпеки у системі принципів і стратегій сталого розвитку / О. А. Джам // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна серія «Екологія», вип. 14 – 2016. – С. 102 – 105.

Концепція екологічної освіти України. Затверджена Рішенням Колегії МОН України № 13/6-19 від 20.12.01 [Електронний ресурс] // Міністерство освіти та науки України. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <http://consultant.parus.ua/?doc=01E1O32CC0>

Лободинська О. М. Роль екологічних практик у формуванні екологічної компетентності фахівця з вищою освітою / О. М. Лободинська, І. П. Магазинщикова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2018. – Т. 28, № 2. – С. 167–171.

Мунасіпова-Мотяш І.А. Особливості екологічної компетентності та екологічних установок студентів різних спеціальностей / І. А. Мунасіпова-Мотяш // Актуальні проблеми психології. – Т.7, вип.42. – С.148–155.

Найдьонова Г. Г. Формування екологічної компетентності студентської молоді / Г. Г. Найдьонова, Я. О. Фурдуй // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. – 2018. – Вип. 161. – С. 124–129.

Переглянута дорожня карта для Десятиліття Організації Об'єднаних Націй, присвяченого науці про океан в інтересах сталого розвитку (ІОС/ЕС-ЛІ/2 Аппех 3 Париж, 18 червня 2018 р.) [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265141_rus

Толочко С.В. Формування екологічної компетентності студентів

агротехнічних спеціальностей ВНЗ / С. В. Толочко, А.В. Шкодин // Екологічні науки : науково-практичний журнал / Головний редактор О. І. Бондар. – К.: ДЕА, 2017.– № 18–19. – С. 165–172.

Філянїна Н. Екологічна література як гуманітарна відповідь на екологічні виклики / Н. Філянїна // Схід. – 2015. – № 4. – С. 85–90.

Щипцов О.А., Морські дослідження в Україні і світі. Наука про океан у наступному Десятилітті // О.А. Щипцов, О.О. Щипцов // Океанографічний журнал (Проблеми, методи та засоби досліджень Світового океану). – 2019. – №1. – С. 6–26.

References

Andrushhenko T. V. Cinnisna palitra yevropejs`kogo prostoru osvity` (ukrayins`ky`j vy`mir) / T. V. Andrushhenko // Naukovy`j chasopy`s nacional`nogo pedagogichnogo universy`tetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 12 : Psy`xologichni nauky`. – 2016. – Vy`p. 4. – S. 107–113.

Bajramova O. V. Ekologichna osvita v mors`ky`x vy`shhy`x navchal`ny`x zakladaх: teorety`chny`j aspekt / O. V. Bajramova. // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. – 2017. – S. 45–48.

Dzham O. A. Ekologichna kompetentnist` yak pokazny`k yakosti ekologichnoyi osvity` ta ekologichnoyi bezpeky` u sy`stemi pry`ncy`piv i strategij stalogo rozvy`tku / O. A. Dzham // Visny`k XNU imeni V.N. Karazina seriya «Ekologiya», vy`p. 14 – 2016. – S. 102 – 105.

Концепцїя екологічної освіти` України`. Затверджена Рішєнням Кольєгїї МОН України` # 13/6-19 vid 20.12.01 [Elektronny`j resurs] // Ministerstvo osvity` ta nauky` Ukrainy`. – 2001. – Rezhym`m dostupu do resursu: <http://consultant.parus.ua/?doc=01E1O32CC0>

Lobody`ns`ka O. M. Rol` ekologichny`x prakty`k u formuvanni ekologichnoyi kompetentnosti faxivcy`a z vy`shhoyu osvitoyu / O. M. Lobody`ns`ka, I. P. Magazy`nshhy`kova // Naukovy`j visny`k NLTU Ukrainy`. – 2018. – T. 28, # 2. – S. 167–171.

Munasy`pova-Motyash I.A. Osobly`vosti ekologichnoyi kompetentnosti ta ekologichny`x ustanovok studentiv rizny`x special`nostej / I. A. Munasy`pova-Motyash // Aktual`ni problemy` psy`xologiyi. – T.7, vy`p.42. – S.148–155.

Najd`onova G. G. Formuvannya ekologichnoyi kompetentnosti students`koyi molodi / G. G. Najd`onova, Ya. O. Furduj // Naukovi zapysky` [Central`noukrayins`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy`tetu imeni Volody`my`ra Vy`nny`chenka]. Ser. : Pedagogichni nauky`. – 2018. – Vy`p. 161. – S. 124–129.

Pereglyanuta dorozhny`a karta dlya Desyaty`littya Organy`zaciyi Ob`yednany`x Nacij, pry`svyachenogo nauci pro океан v interesax stalogo rozvy`tku (IOC/EC-LI/2 Annex 3 Pary`zh, 18 chervny`a 2018 r.) [Elektronny`j resurs]. – 2018. – Rezhym`m dostupu do resursu: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265141_rus

Tolochko S.V. Formuvannya ekologichnoyi kompetentnosti studentiv agrotexnichny`x special`nostej VNZ / S. V. Tolochko, A.V. Shkody`n // Ekologichni nauky` : naukovo-prakty`chny`j zhurnal / Golovny`j redaktor O. I. Bondar. – K.: DEA, 2017.– # 18–19. – S. 165–172.

Filyanina N. Ekologichna literatura yak гуманітарна відповідь на екологічні vy`kly`ky` / N. Filyanina // Sхід. – 2015. – # 4. – С. 85–90.

Shhy`pczov O.A., Mors`ki doslidzhennya v Ukraini i sviti. Nauka pro океан u nastupnomu Desyaty`litti // O.A. Shhy`pczov, O.O. Shhy`pczov // Okeanografichny`j zhurnal (Problemy`, metody` ta zasoby` doslidzhen` Svitovogo океану). – 2019. – #1. – S. 6–26.

АНОТАЦІЯ

Автори статті розкривають суть і напрями формування екологічної компетентності майбутніх фахівців річкового та морського транспорту під час засвоєння дисципліни «Географія судноплавства».

У статті розглядається проблема формування екологічної компетентності, яка є складником екологічної культури та важливим пріоритетом у підготовці сучасних фахівців. Автори дійшли висновку, що уніфікованого підходу до визначення поняття «екологічна компетентність» та її компонентів у сучасній науці не існує, тому проаналізовано різноманітні підходи до трактування цього поняття науковцями. Підготовка майбутніх фахівців річкового та морського транспорту в Херсонській державній морській академії орієнтована на те, що вони є і будуть безпосередніми учасниками взаємодії з навколишнім середовищем. Тому формування екологічно безпечного розвитку і безпеки мореплавства є одними з ключових аспектів у структурі змісту професійної морської освіти.

Автори наголошують, що навчальний курс «Географія судноплавства», що викладається для майбутніх судноводіїв, займає одну з ключових позицій у формуванні їх екологічної компетентності. Підготовка фахівців здійснюється з орієнтацією на «Концепцію екологічної освіти України», тому питання взаємодії людини і Світового океану є наскрізним у зазначеному курсі. У процесі вивчення «Географії судноплавства» значна увага зосереджена на вивченні фізико-географічних умов материків і океанів як цілісних природних систем.

Вказано, що під час вивчення «Географії судноплавства» активно використовуються інтерактивні методи навчання, значна увага приділяється проведенню командної роботи і формуванню вмінь активно використовувати понятійно-термінологічний апарат. Доведено, що одним з найефективніших засобів активізації навчання та розумового розвитку молоді є постановка проблемного питання. У дослідженні підкреслено, що екологічна компетентність має бути важливим пріоритетом у процесі підготовки сучасних фахівців річкового та морського транспорту.

Ключові слова: екологічна компетентність, екологічна культура, вища освіта, компетентнісний підхід, географія судноплавства, фахівці річкового та морського транспорту, компетентність.